

DE RE MILITARI CXII

Брой 112

DE RE MILITARI

Журнал за конфликти и военна история

Автори: Руслан Трад, Александър Стоянов, Венцислав Божев

Място на издаване: София, България

Дата на издаване: 21.03.2020

Сайт на журнала:

www.remilitari.wordpress.com

Facebook страница:

<https://www.facebook.com/deremilitari>

Twitter:

<https://twitter.com/remilitari>

Контакти:

ruslantrad@gmail.com

klubvoennaistoria@gmail.com

v.bozhev90@gmail.com

За заявки за изготвяне на детайлни карти: klubvoennaistoria@gmail.com

ISSN 2367-9476

АВТОРИТЕ

Руслан Трад

Журналист на свободна практика с фокус върху Близък изток и Северна Африка. Създател на първия български блог за Близък изток, Intidar, както и на организацията Форум за арабска култура. Водил е лекции за политически движения и процеси в Близкия изток в аудитории на Софийски университет, Нов български университет, Червената къща и Дипломатически институт към МВнР. Пътува често в Близкия изток, като публикува репортажи от Ливан, Югоизточна Турция, Тунис, Ирак и Сирия, а през 2014 заснема филм в Иракски Кюрдистан на фронтовите линии с „Ислямска държава“.

Александър Стоянов

Историк и журналист, доктор, а преди това и *magister cum laude* от Лайденския университет в Нидерландия. Отговорен редактор и създател на списание “Военна История” и съосновател на “Клуб Военна История”. Автор на множество публикации, посветени на различни проблеми от военната и политическата история на Европа и Близкия Изток. Автор на единствените подробни карти на български език, проследяващи конфликтите в Сирия, Ирак, Либия, Йемен, Нигерия, Афганистан и Сомалия.

Венцислав Божев

Политолог и експерт в областта на международните отношения с богат опит в анализа на европейските политически процеси, както и на динамиката на отношенията в Близкия изток и постсъветското пространство. Автор на множество материали и академични текстове по въпросната тематика. Участник в международни изследователски проекти и теренни проучвания в Близкия изток.

COVID19 – НОВАТА ЧУМА? ДА, НО ВСЪЩНОСТ НЕ

През 1346 г. през Азия към Европа започва да пълзи невидим враг. Учените още спорят как точно се разпространява. Преди се е смятало, че са виновни плъховете, но после доказали, че проблемът най-вероятно са били бълхите. Във всеки случай монголските войски, които обсаждат град Азов, я донасят със себе си, а с хвърлените с катапулти в града трупове я пренасят на генуезките бранители.

От Азов, чумата плъзва в Средиземно море, а после и в Европа и Северна Африка. Междувременно други нейни пипала помитат Азия. Загиват между 30% и 60% от населението на Европа и ок. 1/3 от населението на света.

Днес, шест века и половина по-късно, светът си има нова пандемия – коронавирусът COVID19. Медии побързаха да обявят вируса за новата чума. От историческа и медицинска гледна точка, това е нелепо. Единствената прилика между двете е, че са силно заразни. COVID19 изобщо не е така смъртоносен, нито опасен за боледуване. Голяма част от мрачната аура на болестта идва от паниката и истерията. Виновна за тях е не болестта, а масовата неадекватност на правителства и медии в реакцията към вируса.

Причините за тази неадекватност трябва да се търсят в международната обстановка от последните десет години. Прародителят на настоящата истерия е несъмнено Световната търговска криза от 2009 г. Тя отприщи вълна от апокалиптични прогнози и ускори процеса по превръщане на социалните мрежи в алтернативен източник на информация. Тази лесна за манипулиране информационна среда бе използвана с нарастваща интензивност от различни

правителства и корпорации. Агресивната употреба на интернет бе така мащабна, че военните по света бяха принудени официално да добавят пето „измерение“ във военното дело – киберпространството.

Така наречената „Асиметрична война“ изплува на повърхността след навлизането на Русия в Украйна (2014) и Сирия (2015). Последва битката за европейското мнение около мигрантската вълна от 2015-2017 г. и след това президентската кампания в САЩ. В света бе създадена една свръх напрегната медийна среда, твърде безкритична и същевременно твърде чувствителна към всякакви информационни потоци.

Успоредно с разбутването на медийния кошер, дойде и изпитанието за политиките и те се провалиха катастрофално. Финансовата криза и последвалата рецесия бяха съпроводени от всякакви възможни грешки. Много от тях, като изкуственото поддържане на зле стопанисвани банки, бяха приложени на база чист лобизъм и опазване на лични връзки за сметка на общественото благо. За да запазят позициите си в кризисните ситуации, много правителства си позволиха рестрикции върху личните свободи на гражданите и най-вече свободата на словото.

Ситуацията бе рай и за авторитарните режими, и за онези демокрации, които искаха да се авторитаризират. Под шапката на борба с фалшивите новини бяха погнати неудобните, критични медии. Самите жълти медии бяха недокоснати, а напротив – собствениците им станаха инструмент в ръцете на статуквото, което издигна стабилността в политическа аксиома. За да оцелеят, много от големите медийни компании поеха по жълтия път, за да се харесат на властта. Самите управляващи въведоха система от средства за натиск, с които да контролират онези медии, които не притежаваха пряко.

Така се стигна и до пролетта на 2020 г. Правителствата са в шах – има заплаха, но как да се справят с нея? Европа свикна да оправя

проблемите с финансови траншове. Ще наливаме в PIGS, докато не се стабилизируют. Ще плащаме на Турция и Либия да не пускат мигранти. Ще санкционираме Путин, за да е послушен. Нито една от тези мерки не проработи като хората. Където имаше напредък, той се случи по други пътища. Сега пак – спасителни транзакции за милиарди и трилиони. Но как? За какво? По кой план? Няма отговор, а само готовност за наливане по старата максима „където не става с много пари, става с повече“. Да, но всъщност не.

И тук опираме до сравнението с чумата. Голямата разлика между чумата и covid19 е, че чумата уби хората, а кризата около covid19 ще убие икономиката.

След Черната смърт, Европа преживява десетилетия на катарзис. Но икономиката се възстановява на база по-високо търсене на специалисти и реструктуриране на феодалното стопанство в капиталово, на база премахване на закрепостяването и отваряне на бизнеса за по-широки слоеве от обществото. Липсата на хора води до повишаване на надниците, реформиране на законовите норми и подобри гаранции за трудещите се.

Обратно при коронавируса, хората остават, слава Богу, живи – смъртността е относително ниска за пандемия и засяга най-вече хора в извънработна възраст. Паническите мерки и липсата на адекватен план обаче убиват бизнеса. В Европа след чумата е имало много работа и малко хора. В Европа след covid19 ще има много хора и малко работа. Свръхпотреблението на стоки покрай презапасяването, съчетано с фалити и затваряне на бизнес инициативи ще създаде глад за работни места, които обаче няма да има кой да осигури. Ако ситуацията се задълбочи, гладът няма да е само за работни места.

По-разумните правителства вече взеха мерки за създаване на спасителни пакети за бизнеса. Дали те ще са достатъчни не е ясно, но поне ги има. В България обратно се въвеждат нови и нови рестрикции, но без да се гарантира оцеляването на бизнеса, особено на малкия и средния. Граждански права и свободи се накърняват безогледно на база набързо прието и зле обмислено извънредно положение. Кризисният щаб говори за спасяване на бизнеса, но думи и дела се разминават кардинално.

В настоящата ситуация е важно хората да осъзнаят, че пандемията е сериозен проблем, но в никакъв случай не е дълготраен. До 3-4 месеца ситуацията ще се развие и ще започне да отшумява. Въпросът е каква ще е държавата, в която ще се събудим след кошмара и дали икономическият удар на кризата няма да ни потопи в още по-дълбок и мрачен кошмар. Същевременно е добре да си дадем сметка за това на какво ниво са гражданските ни права в момента и да преценим докога можем да останем на това ниво. Струва си да цитираме Бенджамин Франклин, който прозорливо посочва, че народ който жертва свободата си за малко повече сигурност, в крайна сметка губи и двете.

COVID-19 В БЛИЗКИЯ ИЗТОК – РЪСТ НА ЗАБОЛЕЛИ И ВОЕННО НАПРЕЖЕНИЕ

В средата на март районът на Близкия изток се превърна в една от горещите точки по отношение на разпространение на Covid-19. Към 16 март има близо 15 000 хиляди регистрирани случаи на инфектирани и смъртни случаи. С цел да предотвратят разпространението, правителства в Близкия изток преустановяват работата в някои сектори и молят служителите да работят от дома. Дори големи дестинации като Абу Даби и Дубай затвориха популярни туристически обекти и отмениха редица публични събития. Политици, експерти и военни в ЕС и САЩ следят отблизо ситуацията в Близкия изток не само защото районът е в непосредствена близост до Европа, но и заради потенциалните тежки последствия заради нестабилността, която коронавируса може да предизвика, като например проблеми с доставки на горива, срыв в цените на петрола и рестрикции в петролната индустрия.

Египет оповести, че спира въздушния трафик от летищата си до 31 март. Премиерът Мустафа Мадбули заяви, че могат да бъдат наложени допълнителни мерки. Страната е силно критикувана от опозиционни политици и Световната здравна организация заради липсата на адекватна информация относно разпространението на Covid-19. По официални данни има 110 случая и два смъртни случая, но вероятно заболяелите са хиляди. Кайро не отговаря на критиките от притеснение, че от паника и отлив на туристически и инвестиционен интерес.

Турция се появи късно на картата на Covid-19 с регистриране на първи случай на инфектиран гражданин. Анкара обаче подготви обществото с медийна кампания за взимане на мерки и поддържане на лична хигиена. На някои места са разположени апарати за стерилизация и хигиенизиране на ръце. Като част от новите мерки, турските власти

обявиха спиране на общите молитви в джамии из страната. Към момента има регистрирани 18 случая на инфектирани с коронавируса.

Други държави в Близкия изток също въведоха мерки. Йордания, където има 16 случая на инфектирани, наложи карантина за всички пристигащи за 14 дни, докато Оман спря петъчните молитви в страната. В Кувейт също има спиране на молитви, след като общият брой на инфектирани достигна 123. Катар затвори заведения и масови прояви – същото направи и Мароко. В Бахрейн беше регистриран първи смъртен случай заради коронавируса, докато в Саудитска Арабия мерките стават все по-тежки. Освен че ограничава достъпа до най-свещеното за исляма място за поклонение, Кааба, Рияд наложи рестрикции за чужденци, влизащи в страната и за онези, които се намират в момента в кралството, след като бяха регистрирани 118 случая на Covid-19. Страхът от разпространение на коронавируса идва на фона на срив в договорките с Русия относно добива на петрол. Москва реши да се изтегли от ОПЕКС+ преди дни, което означава, че в момента пазарът на горивата е „всеки за всеки“, а цените ще падат. Саудитска Арабия се притеснява, че вирусът може да доведе до мерки в петролната индустрия, което ще е удар за всички страни, износителки на петрол.

Една от най-важните джамии в исляма – тази в Йерусалим – беше затворена от палестинските власти заради коронавируса. Подобни мерки бяха предприети и на Стената на плача, където Израел въведе рестрикции да се молят най-много десет души по едно и също време. Съдебният процес срещу премиера Бенямин Нетаняху по тежки обвинения в корупция, който трябваше да започне тази седмица, беше отложен за два месеца поради ограниченията за публични събирания.

На фона на политическа криза и масови демонстрации от миналия октомври насам, в Ирак беше обявено спирането на работа в столицата Багдад. Обмисля се блокиране на един от свещените градове в страната, Наджаф, като ще бъдат допускани само жители на града.

Тридневен полицейски час беше наложен в Кербала и провинциите Ди Кар и Салах ад Дин. До този момент има десет смъртни случая и обявени 110 инфектирани, но според местни наблюдатели заболялите са много повече. Най-много инфектирани има сред граждани, пътували до Иран. Въпреки всички опасения, правителството в Багдад така и не спря пътуванията до Техеран и така увеличи риска от разпространение на коронавируса. Ливан, който също обяви извънредно положение, също до последния момент отказваше да спре полетите до Иран.

Най-тежко остава положението в Иран, където смъртните случаи достигнаха 700, а общият брой на инфектирани премина 14 000. Световната здравна организация критикува правителството в Техеран заради липсата на достъпна информация и прикриването на реалният брой смъртни случаи. В началото на месец март зачестиха и новините за разпространение на Covid-19 в Сирия през про-иранските милиции, разположени в Източна Сирия. Иранци се сражават и в Идлиб, където руските сили въведоха допълнителни мерки за възпиране на потенциално инфектиране. Руското командване дори разпореди изтегляне на сили от бази, в които се намират и иранци. До този момент сирийският режим отрича да има случаи на заболяли с коронавируса, но тези твърдения бяха оспорени многократно.

Кризата с Covid-19 се отрази не само на обществената сигурност и стабилност в Близкия изток, но засегна и планирани международни военни учения. Така например, американската армия обяви, че ще намали размера и обхвата на учението „Африкански лъв“, провеждано с Мароко, Тунис и Сенегал, за да сведе до минимум излагането на членове силите за сигурност на САЩ и на партньорски държави. Страхове в НАТО също се засилиха, след като в Афганистан се появиха съмнения за инфектирани италиански и американски войници, патрулирали в близост до иранската граница. Алиансът обяви, че тестовете за негативни, но ще бъдат въведени мерки, за да се подсилят силите на терен, сред които е и българският контингент.

Пандемията с коронавируса идва в момент на неясно бъдеще за Афганистан, след като наскоро беше постигнато споразумение с талибаните, нарушено само ден по-късно. В момента натовските сили продължават да предоставят помощ на правителството в Кабул.

Военно напрежение на фона на Covid-19 продължава и между САЩ и Иран. През последната седмица загинаха двама американски войници и един британец при обстрел по иракската база Кемп Таджи. Извършителят, милиция, спонсорирана от Иран, обстреля американските сили в тази база и по-късно, а американската армия извърши редица удари по про-ирански сили в Ирак и Сирия. Страхове, че Иран може да използва кризата с Covid-19, за да атакува американски сили в Ирак и така да измести фокуса от проблемите в Техеран, се засилват. Според международни наблюдатели, напрежението в Близкия изток ще се засилва заедно с разпространението на вируса.

ЗАЩО ДА Е ВИНОВНА РУСИЯ?

Всяка велика история има нужда от злодей. Човешката не прави изключение. Поколение след поколение, хората търсят злодеите на своето време, за да използват тях като оправдание за собствените си дела. През последните десет години, злодеят в европейската история несъмнено е Русия.

Кремъл изпраща свои агенти да тровят хора във Великобритания и България, да организират преврат в Черна Гора, да заговорничат в Сърбия и да се опитат да отцепят Каталуния. Отново Москва седи зад финансирането на противоречиви политически партии, обикновено заявяващи се като десни, консервативни и националистически. Москва анексира Крим. Москва започна войната в Донбас и блокира евро- и НАТО-интеграцията на Украйна. Москва отцепи Абхазия и Осетия от Грузия и замрази нейната интеграция. Путин подкрепи Башар Асад, изби хиляди цивилни в Сирия и унищожил шанса ѝ за демократизация. Пак той подкрепя авторитарния генерал Халифа Хафтар и неговата армия от наемници в Либия. Пак той преговаря с талибаните зад гърба на САЩ и се опитва да е посредник и в този конфликт. Руски наемници охраняват мини за злато и диаманти из цяла Африка, крепят диктатори и тренират войските им, и пак руско е оръжието, което се опитва да залее Черният континент. Русия се намеси във Венесуела, където крепи унищожителния за страната режим на Николас Мадуро. Пак Москва стои зад режима в Северна Корея. Москва подкрепя Иран, Москва се опитва да отцепи Турция от НАТО и да издърпа саудитската черга из под краката на САЩ. Русия покварява българската политическа система, купува си политици, използва мафията си за да влияе на местната мафия, въоръжава, финансира и тренира правоенни, псевдопатриотични формации. Същото се случва и в Косово, Сърбия и Словакия.

Все факти, но какво от това?

Русия, в случай че не сте разбрали, е глобална политическа сила, която има преки интереси на два континента и косвени на още два. Както всяка друга политическа и военна сила в историята, Русия прави това, което смята за правилно с оглед преследването на тези интереси. На мястото на Русия, държави като Франция, Великобритания и САЩ са постъпвали не по-малко категорично, грубо и дръзко. Целият проблем не идва от това какво прави Русия, а от това, че другите се правят на изненадани.

Първият важен довод е „не може да разсъждаваме с категории от XIX век когато става дума за външна политика днес“. Защо? Последните 6000 години от човешката история показват, че хората са използвали постоянно абсолютно едни и същи принципни позиции. Промяна е имало само в обема и обхвата на политическите процеси. Казано по-просто, египетското Ново царство, Персийската империя, Римската империя, Монголската империя и Британската империя, са градили своята външна политика върху едни и същи базови принципи. Тези базови принципи, от своя страна, се основават на човешката природа. Тя е добре проучена и обоснована от антрополозите, но най-сполучливата ѝ оценка идва от Айнщайн, който заявява, че само Вселената и човешката глупост са безкрайни, но не е сигурен за първото.

Вторият голям проблем на съвременното общество е, че то се опитва да оценява политиката през призмата на морала. Политиката, също както и маркетинга, са построени върху липсата на морал и безусловния стремеж към успеха. В този смисъл, политиката не може да е добра или лоша, тя може да е успешна или неуспешна, също както бизнеса. Когато говорим за обществени дебати, разговори на по чашка и мрънкане в социалните мрежи, да използваме „добър“ и „лош“ за политиката е допустимо.

Лошото е, че тези категории започват да навлизат в речника на самите политици и анализатори – хората, които би трябвало да са над подобни нефункционални дефиниции. Причината за това е, че отвъд политическата демагогия, в която ние сме добрите, а другите са лошите, използването на морални категории води до изкривяване на преценката и нарушаване на причинно следствената връзка в процеса на политически анализ. Или казано по-просто, ако анализирате политиката на Путин с презумпцията че той е „лошият“, вие няма да схванете поне 50% от реалните причини за неговите действия.

Простата истина, която мнозина политици и наблюдатели отказват да приемат е, че Русия не е лоша, или във всеки случай не е по-лоша от всяка друга велика сила. Русия просто прави всички изброени горе неща, защото може. По същата причина, през 2003 година САЩ нападна Ирак. По същата причина през XIX век Великобритания анексира държави по целия свят. По същата причина Испания експлоатира местното население в Америките през Ренесанса. По същата причина хиляди роби умират по арените на Римската империя всяка година. С други думи, ако кажеш, че една велика сила е лоша излиза, че всички са лоши, а по логиката на философията, ако всички са лоши, значи всъщност нито една не е.

Проблемът с външната политика на Русия е че тя е ad hoc-крация – т.е. президентът Путин няма прекалено специални конкретни планове в бъдещето.

Той има най-общи цели, които се следват на принципа на водата – натиска се там, където съпротивлението е най-малко. В Украйна, Путин взе Крим и разпали войната в Донбас защото никой не направи абсолютно нищо адекватно, за да му попречи. Същото стана в Грузия, същото стана и в Чечения през 2000-та. В Сирия, Обама начерта една

червена линия през 2013 и едновременно с това нарече Асад „нашият човек в Дамаск“. Химически атаки, трафик на гориво, нарушени ембаргата и....нищо.

Но всъщност не е нищо, защото британски оръжейни концерни бяха хванати да нарушават ембаргото, а френски строителни фирми бяха уличени в изпълняване на поръчки за режима на Асад. Пак Франция и Великобритания бяха тези, които се постараха да вдигнат оръжейното ембарго в Сирия през 2013, за да могат да пласират своята продукция там. Същевременно България например служи като хъб за пране на сирийски правителствени средства, трансферирани тук през частни фирми на хора, верни на Асад. Същото се отнася и за Либия, където има действащо ембарго на ООН, но страната ни продължава да изнася оръжие.

В Либия, Русия беше обвинена, че помага на Хафтар. Факт – наемници, печатане на валута, разузнавателни данни и т.н военна и логистична подкрепа. Добре, но Франция също подкрепи Хафтар, също прати свои военни и също осигурява финансиране. Получава се ситуация, в която и двете правят едно и също, но само едната е лошата.

Руската експанзия в Либия се случва под носа на САЩ и Великобритания, които и пръст не мърдат, а за Франция изглежда руската политика не е проблем. В Афганистан Русия се опитва да играе посредник между правителството и талибаните и дори прие талибанска делегация, която се среща с Лавров. Добре, но САЩ също преговарят с талибаните и не предприеха никакви дипломатически стъпки за адекватно контриране на руската намеса. Същото се получава и в Саудитска Арабия, която остава съюзник на САЩ, но започна да флиртува и с Москва. В Турция, Ердоган направи рязък завои в посока Азия. Причината за това е проста – САЩ се съюзиха с марксистките милиции ПКК в Северна Сирия, които от десетилетия са разглеждани като терористична организация от Турция. За Анкара кюрдските леви радикали остават основна стратегическа заплаха и логично се стремят

да я неутрализира, дори това да означава съдействие с Русия и Иран. Купуването на С-400 и приказките за сделки за Су-57 изпълняват по-скоро политическа отколкото реална военна цел.

Турция получи отказ от ЕС, получи липса на разбиране от САЩ и съответно реши да си потърси нови регионални приятели. Кой допусна това? Запада, който не намери правилния път към Анкара. Русия възползва ли се? Разбира се и би го направила отново, дори начело ѝ да стоеше Алексей Навални.

Впрочем, тук идва един друг голям мит за руската външна политика – че тя зависи изцяло от Путин и в други обстоятелства би била различна. Както писахме в друга публикация, ако смятате че Путин е самоцелен войнолюбец, значи сте проспали часовете по история. Всички външнополитически ходове на Кремъл за последните 19 години имат ясен исторически аналог както в СССР, така и в Царска Русия. Путин не е открил топлата вода нито е измислил никакви нови, несъществуващи досега външнополитически интереси. Дори методите, които използва, са извадени от прашните стари алманаси на руската дипломатическа школа и освежени с малко модерни технологии и нео-националистка реторика.

Да се търси някакъв вододел в руската външнополитическа еволюция е погрешно. Москва има много и дълготрайни интереси в Евразия от поне 300 години. Всички те са постоянно преследвани, както от Петър Велики и Александър II, така и от Ленин, Сталин и Путин. Същите интереси ще се защитават и от наследниците на Путин. Причината за това е, че те не са конкретни за дадена политическа клика, а са част от естествената геополитическа конструкция, върху която се основава руската външна политика.

В България, Европа и НАТО много се говори за ролята на Русия и контрирането на Русия. Но точно това е проблемът – говори се много, но се прави малко или почти нищо, а категоризирането на добри и лоши

замъглява адекватната реалполитическа оценка за ситуацията. Русия не може да бъде разглеждана като вечен враг на Европа. За това няма нито исторически, нито икономически, нито дори културни основания. Това че в момента тази държава се управлява от агресивен, авторитарен режим, който не подбира средствата за постигане на своите цели не означава, че Европа и НАТО трябва да се поставят в позиция, в която да изглеждат като вечен и перманентен враг за самата държава Русия. Важно е да се покаже на самите руснаци, че Западът е враждебен не към тях, а към конкретната авторитарна клика, която в момента стои начело в Москва. Важно е също така да се покаже на самия Путин, че номерата му не минават, а отпорът да бъде твърд, премерен и категоричен във всяка точка. През 2018 година, НАТО е похарчило за отбрана 14 пъти повече от Русия, но въпреки това Русия е държавата, която изглежда силна, а НАТО – слаб, разединен и нерешителен алианс до степен, в която президентът на Франция да заговори за „мозъчна смърт“.

Русия е държава, чието БВП не се отличава особено от това на страни като Испания и Италия. Икономиката е в голяма степен ориентирана към износ на суровини и оръжие. Липсва гъвкавост, а програмите по национализация на ключови отрасли обещават сериозна стагнация. Единствената причина тази държава да изглежда външнополитически силна, е преди всичко пълната липса на адекватни политики от останалите и „връстници“. Същото се отнася и за тронавата политика на държави като България, както и за подхода тип „нацупено дете“, демонстриран от Ердоган. Русия ще бъде силна дотогава, докато това ѝ се позволява. Тя ще успява да прокарва своите интереси в най-уязвимите точки до тогава, докато тези точки са оставяни да бъдат уязвими. Простотата на многополюсния свят в който сме живели и живеем е, че една велика сила е толкова силна, колкото останалите ѝ позволят да бъде чрез своето бездействие.

Оценките ни за Русия не бива да бъдат за добра или лоша държава. Те могат и трябва да бъдат за ефективна или неефективна държава. От външнополитическа гледна точка, Русия е по-скоро ефективна държава. От вътрешно политическа гледна точка, Русия е по-скоро неефективна държава. За да бъде контрирана, ефективите трябва да бъдат следени и изолирани, а дефектите трябва да бъдат натискани и използвани. Голямата игра продължава, онези, които я играят от позицията на морала, ще се провалят. Онези, които я играят за да спечелят, ще успеят.

ЧЕТИРИ ИЗВОДА ОТ „СДЕЛКАТА НА ВЕКА“

След повече от две години работа на водения от Джаред Къшнър екип, най-накрая стана ясен окончателният вариант на американската инициатива за разрешаване на Близкоизточния мирен процес, станала вече известна като „Сделката на века“. Без съмнение противоречива идея, която бе категорично отхвърлена както от правителството на Махмуд Аббас в Рамала, така и от водещите политически фактори в Ивицата Газа.

Самият план е разделен на две части: икономическа, представена от Джаред Къшнър още през юни месец 2019 г. И политическа, която трябва да даде идея за разрешаване на основните проблеми като статусът на Йерусалим, границите, сигурността, израелските селища на Западния бряг, както разбира се и компенсацията за палестинските бежанци от войните през 1948 г. и 1967 г. Тук трябва ясно да бъде подчертано, че планът не е окончателен, а в същността си представлява една рамка, която трябва да даде основа за двустранни преговори между израелци и палестинци.

Икономическият компонент от плана предвижда събирането и инвестирането на повече от 50 млрд. долара в 179 различни проекта. Около 23 млрд. от тези пари са предвидени директно за Ивицата Газа и Западния бряг, а останалите ще бъдат инвестирани в съседните Египет, Ливан и Йордания. Трите направления за инвестиции са свързани с изграждането на икономически просперитет, подобряване на образователната и здравната система, както и реформа на публичния сектор. Крайните цели са в рамките на 10 г. да бъде удвоен БВП, да се намали бедността с 50 %, да се разкрият 1 млн. работни места, а безработицата да падне под 10 %. Без съмнение амбициозни

цели и идеи, които предвиждат по какъв начин да бъдат управлявани и изразходвани тези пари, но не и кой по-точно ще ги инвестира.

За разлика от икономическата част от плана, политическата не е свързана с конкретиката на цифрите и процентите. Тя засяга изключително сложните и особено деликатни въпроси, които вече седем десетилетия представляват неразрешим казус за международната общност. И въпреки, че рамката на плана предоставя възможност за предоговаряне по различните проблеми, все пак има няколко основни стълба, които едва ли ще претърпят промени. А именно:

- Йерусалим ще бъде „неделима“ столица на Израел – нещо, което вече бе признато от администрацията на президента Тръмп още в края на 2017 г. и стана причина палестинците да прекъснат отношенията си със САЩ;
- Няма да има палестинска столица в Източен Йерусалим, като тя е предвидена да се намира в предградието Абу Дис;
- САЩ ще признае израелските селища на Западния бряг, както и израелския суверенитет над долината на р. Йордан, която се очаква в най-скоро време да бъде анексирана;
- вероятната бъдеща палестинска държава трябва да бъде демилитаризирана и няма да има контрол над границите си, което означава, че той ще бъде осъществяван от Израел и в по-малка степен от Египет и Йордания.

Но какво означава всичко това в крайна сметка? Вече могат да се направят някои изводи като станаха ясни всички подробности от плана на Тръмп, а заинтересованите страни изказаха своите позиции.

1. Квартетът е мъртъв

При това мъртъв отдавна. От създаването си на конференция в Мадрид през 2002 г. Квартетът на САЩ, Русия, ООН и Европейския съюз в известна степен се считаше като единственото възможно тяло с потенциал да действа като посредник между израелци и палестинци. И макар форматът да стартира обещаващо, в крайна сметка той се оказва напълно неефективен, без успех в опитите си да прикани враждуващите страни да постигнат напредък в мирния процес. Квартетът до такава степен е загубил легитимност и авторитет, че самите му членове не са се събирали от години, а текущият председател Кито де Боер не само, че е напълно непознат за международната общност, но той вероятно е неизвестен дори за хората, с които трябва да работи в Палестинската автономия и Израел. И именно в тази връзка се явява и инициативата на Тръмп. В типичен свой стил, той решава да прескочи всякакви форми на многостранно сътрудничество (без значение дали работещи или не) и да премине към двустранни преговори и сделки.

2. Русия измества Европейския съюз като водещ фактор в мирния процес

Първото място, което Бенямин Нетаняху посети след съвместното обявяване на плана с Тръмп, е Москва. Там той се среща с президента Владимир Путин и освен някои въпроси, свързани с двустранните отношения на Израел и Русия, основна тема е именно „Сделката на столетието“. Първоначалната официална руска реакция, изразена от Дмитрий Песков е резервирана, но е трудно да се представи, че Путин би предпочел да подкрепи палестинската позиция пред тази на Израел, особено имайки предвид добрите и прагматични отношения, които той има с Нетаняху. В тази връзка израелският премиер Русия изглежда като доста по-изгоден партньор в сравнение с Европейския съюз, чиято остра позиция изразена от Жозеп Борел е, че предложението на Тръмп

е в разрез „с международно признатите параметри“ и че „стъпки в посока анексия няма да минат без последствия“.

Без значение дали американската инициатива на Тръмп ще бъде успешна, за Путин тя е шанс да продължи тенденцията от последните години, според която Русия затвърждава ролята си на незаобиколим политически фактор и в известна степен предпочитан медиатор за сметка на ЕС.

3. Израел все повече ще задълбочава своите отношения с някои арабски страни

Да, планът на Тръмп е категорично отхвърлен от регионални сили като Иран, Турция и Йордания, както и от Арабската лига и Организацията за ислямско сътрудничество, в която членуват 57 държави. Не такава обаче е реакцията на Египет и монархиите в Персийския залив. Саудитска Арабия, ОАЕ и Египет като цяло реагират прагматично и по-скоро оптимистично по отношение „Сделката на века“. И това не бива да бъде изненада за никого. Палестинската кауза отдавна не е водещ приоритет за тези държави, като на преден план за тях по-скоро стои регионалното противопоставяне с Иран, както и това с Турция по отношение на конфликтите в Сирия, Либия и Източното Средиземноморие. В тази връзка е логично Саудитска Арабия, ОАЕ и Египет да бъдат поставени с Израел заедно в една ос, основана на принципа „врагът на моя враг е мой приятел“ и следователно да загърбят палестинските интереси в името на своите национални.

4. По всяка вероятност „Сделката на столетието“ наистина е един последните шансове за палестинска държава

Това са думи на Джаред Къшнър от негово обширно интервю за египетска телевизия. Изявление, което съвсем не е далеч от истината поне в близкото бъдеще. Още от първия план за създаване на държава през 1948 г. палестинците винаги отхвърлят категорично всяка една идея. Изключение правят единствено споразуменията от Осло, които

се провалят поради израелската упоритост за строеж на свои селища в окупирани територии, както и заради невъзможността и нежеланието на Палестинската автономия да даде гаранции по отношение на сигурността.

За това и в крайна сметка се стига до положение, при което всяка следваща инициатива за разрешаване на конфликтите да предлага на палестинците все по-малко и по-малко. При всички положения текущият план е неизгоден за тях и много далеч от принципа на двудържавното решение и връщане към границите от 1967 г. Той предлага една слаба държава с разпокъсана територия и ограничен суверенитет. План, който противоречи с редица резолюции на Съвета за сигурност на ООН и с ясно послание към палестинците: *„Вие загубихте и е време да се примирите с това“*.

Но той е и отражение на реалността на терен, в която Израел може да налага условия от позицията на силата. Очевидно палестинците нямат вече съюзник в Белия дом (поне до изборите през ноември), по всяка вероятност са загубили и подкрепата на ключови арабски съюзници, а възможността да се водят преговори с благосклонно настроено израелско правителство са минимални.

SADAT – НАЕМНИЦИТЕ НА ЕРДОГАН

Всички са чували за „Вагнер“ – най-популярната частна военна компания в Русия и една от най-известните в света в момента. Благодарение на работата ни, вероятно се чували и за Е.Н.О.Т. и Славянският корпус, споменавали сме и „Блекуотър“. Това са все имена на наемнически армии, които изпълняват поръчки за правителствата си или развиват своя линия. Но покрай шумно тиражираните имена, общественото внимание често подминава останалото огромно количество наемнически групи, които действат под радара и не привличат вниманието към себе си.

През последните 4 години, Турция провежда изключително интензивна външна политика, свързана както с войната в Сирия, така и в борбата с ПКК, разполагането на части в Катар и Сомалия и подкрепата за правителството на Националното съгласие в Либия. От март насам, напрежението се засили и около политиката за разпределение на ресурсите в Източното Средиземноморие.

Цялото това напрежение и разпределяне на военни ресурси, изисква доста усилия от Анкара. Само разходите по операциите в Сирия вероятно струват на турския бюджет около 5-6 милиона долара на ден. И това при положение, че в Сирия Турция използва съвсем ограничени по размер свои части. В тази ситуация, Ердоган се нуждае от инструмент, който да действа концентрирано, решително и съответно да не е пряко свързан с държавата. Този инструмент трябва да позволи на Турция да оказва натиск зад граница, без от това да произтичат необратими политически последици. Оказва се, че инструментът си има име – SADAT.

Кой е Аднан Танръверди?

Енигматичният създател на компанията SADAT е пенсионираният бригаден генерал от турските въоръжени сили Аднан Танръверди. Както се посочва в неговата публична биография, той е роден в Акшехир на 8 ноември, 1944 г. След като завършва гимназия, работи за кратко като учител (1962-1963), след което записва зоология в Истанбулския университет. Година по-късно се записва във Военната академия, която завършва като офицер от артилерията през 1967 г., втори по успех в своя випуск. Повишен е в чин лейтенант. Служи последователно в няколко артилерийски поделения в Турция. През 1973 г. завършва Школата за запасни офицери и е произведен в чин капитан. През 1980 г. завършва нов курс във Военната академия за щабен офицер, повишен е в чин майор, а през следващите седем години достига до ранг полковник. Между 1988 и 1990 г., служи последователно в турската военна мисия в Северен Кипър и в турския военен съд. През 1990 г. е назначен за командир на 8-ми артилерийски корпус в Малазгирт, а две години по-късно е повишен в чин бригаден генерал. Четири години по-късно е пенсиониран. От това време датират и връзките му с Реджеп Ердоган. Смята се че е освободен от служба заради тесните си връзки с партията на Ердоган.

След като напуска армията, Танръверди заема редица позиции в граждански и религиозни институции. През 2009 г. се оттегля от председателската позиция в „Асоциацията на защитниците на справедливостта“ (ASDER) и става неин „почетен президент“. Именно тази асоциация, чрез своя Център за стратегически изследвания (ASSAM), прави редица предложения за реформи в турската армия.

През 2012 година, заедно с още 23-ма бивши офицери от армията, основава SADAT. Подобно на Танръведи, всички те са освободени от армията за проповядване на ислямистки идеи. Като основна цел на организацията се посочва:

„Осъществяване на отбранително взаимодействие и отбранително-индустриална кооперация сред ислямските държави, с цел ислямският свят да заеме полагащото му се място сред глобалните суперсили чрез предлагане на консултантски услуги и обучение на военни подразделения и части на националната гвардия.“

През 2016-та година, по време на опита за преврат на 15-ти юли, хора на SADAT участват в арестите на цивилни и военни в хода на кампанията по разправа с реалните и мними организатори на преврата. Месец по-късно, на 17-ти август, 2016 г., бриг. ген. Танръверди е назначен за специален съветник по сигурността на президента Ердоган. Ръководството на SADAT формално е поето от неговия син Мехрли Танръведи.

Какво представлява SADAT?

Подобно на други подобни структури, занимаващи се с „консултантска дейност в сферата на отбраната“, SADAT включва в своите редици голям брой бивши военни. Няма точни данни за числеността на структурата, но се смята че основният ѝ състав наброява до 200 души, предимно бивши военнослужещи от различни клонове на армията В действителност хората, служещи по конкретни договори на различни мисии са вероятно повече. Съгласно разследване, направено от Al Monitor, SADAT наемат ветерани от Свободната сирийска армия на територията на провинция Идлиб и ги използват за мисии зад граница и по-конкретно в Либия. Тази теза се подхранва и от забележка на руския външен министър Сергей Лавров за нарасналия брой сирийски бойци, сражаващи се в редиците на правителството в Триполи.

Същевременно, сериозната анти-израелска реторика на Танръверди (той говори за създаване на обща ислямска армия извън Палестина, която да атакува и ликвидира Израел) логично привлича вниманието на

израелски изследователи и журналисти. В своя статия от април 2018-та година, д-р Джонатан Спайер от Йерусалимският институт за стратегия и сигурност посочва, че SADAT участват активно в обучаването на про-турските милиции в Северна Сирия, които през 2019-та година бяха реорганизирани в т.нар. Сирийска национална армия. Друго разследване на американския експерт по сигурността Майкъл Рубин подсказва, че основен тренировъчен център на SADAT е провинцията Хатай, разположена в непосредствена близост до сирийската граница и пряко граничеща със зоните, в които оперират туркменските групи, подкрепяни от Анкара още от началото на Гражданската война в Сирия. Същата статия посочва, че турските контрактори търсят потенциални наемници в страните от Централна Азия и Кавказ, в които Турция има традиционно силни интереси и връзки.

Основният проблем на работата на Рубин и Спайер е, че се основава на не дотам авторитетни източници на информация и имат ясна цел да насочат критиката към турската военна компания. Това разбира се не означава, че тезите им не са на прав път. За всеки, който е следил външната политика на Турция дори бегло през последните пет години, е повече от видимо, че страната е в тесни взаимоотношения с различни групи от Централна Азия и източен Китай, и поддържа своите взаимоотношения с други организации в Кавказ. Тези връзки датират от векове и са част от традиционната външнополитическа ориентация на Турция, а преди това и на Османската империя. От друга страна, опитите за обвиняване на Анкара в пряко съдействие на „Ислямска държава“ и обучаване на нейни кадри, са меко казано недоказуеми и трябва да бъдат разглеждани с голяма доза скептичност.

Оставяйки това настрана, е пределно ясно, че по подобие на „Вагнер“ или на корпусите в иранската революционна гвардия и нейните неформални продължения, като например дивизията Фатемаюн,

привличането на специфични групи население със специфичен опит във воденето на асиметрична война, е повече от целенасочено.

В този смисъл, турската военна компания разгръща същия процес на набиране на кадри, който се наблюдава и сред другите големи играчи в Близкия Изток. Подобно на Русия и Иран, Турция също използва своята свързана с властта частна армия за да оказва влияние на терен в Сирия и за да си позволи една по-гъвкава и адаптивна намеса в Либия, която не би била възможна единствено на базата на редовните военни части. Този урок е ясно научен и от действията на САЩ в Ирак (1991, 2003 г.) и Афганистан (2001 г.). Смята се, че до пролетта на 2018 г., поне 3000 души са преминали през обучението на SADAT в Сирия и Либия, като този брой неимоверно е нараснал през следващата една година.

Както се посочва в разследването на Ал Монитор, с настаняването на SADAT в Либия като част от турската мисия за поддържане на правителството на Сарадж, шансът за конфронтация на терен между турски и руски наемници нараства непрекъснато. От друга страна, при един подобен сблъсък и двете държави ще могат да отрекат за присъствието на свои официални части, което може да доведе до избягването на напрежение, подобно на онова от 2015 г., когато руски самолет бе свален над Турция. Същевременно, не бива да се подценяват и другите места, където Турция може да използва своите частни войници, за да прокара своите интереси без да се конфронтира с Кремъл директно. Пример за това е наличието в „зоната за операции“ на Босна, в чийто северни, населени със сърби части, вече действат спонсориран от Русия паравоенни групи.

INTER PUTIN ENIM SILENT LEGES¹

Според популярната английска сентенция, „Небесата са предела“. Това бе опровергано от първата жена космонавт в историята – Валентина Терешкова. Според станалия бързо популярен руски виц, Валентина отишла в космоса и видяла, че предели няма. Причината за този горчиво-шеговит афоризъм, е предложението, внесено от Терешкова в Държавната Дума. Според него, ограниченията в броя на президентските мандати трябва или да бъдат премахнати или „броячът“ да бъде нулиран и от следващите избори, кандидатите да започнат на чисто. Преведено на общодостъпен език, това означава настоящият, 67-годишен руски президент Владимир Путин, да може да се кандидатира отново на предстоящите през 2024 избори.

Предложението на Терешкова беше внесено в пленарна зала по подобие на сходни, спорни закони, поправяни между две четения в България. Това ясно доказва, че политическото развитие в двете държави е на доста сходно ниво. Разбира се, предложението на Терешкова е част от добре замислен сценарий, както и всички други значими политически ходове на „Единая Россия“. За да изиграят политическия театър до край, председателят на Думата – Вячеслав Володин прекъсва заседанието, за да се обади на Владимир Путин и да го попита за инструкции. Само след час, Путин се появява лично в сградата на парламента и държи реч пред депутатите, в която обяснява своите позиции относно промените, които се гласуват и са внесени уж на момента, между двете четения за поправка на конституцията.

¹ * Перифразиране на популярната латинска сентенция *Inter armis enim silent leges*. В случая трябва да се преведе като „Във времето на Путин, законите мълчат“

Според президентът на РФ, идеята за неограничен брой мандати е прекалена и не бива да се обсъжда. Нулирането на брояча обаче звучи доста добре, стига Конституционният съд да няма нищо против. Мимоходом, Путин спомена, че не е добра идея и да се правят предсрочни избори за Държавната Дума тази година, а да се изчака планираната дата през септември, 2021 г. Следват аплодисменти. Путин слиза от подиума и си тръгва. Следва рестартиране на сесията и гласуване. всички промени в Конституцията, поискани от Путин са приети без проблеми на второ четене. Поправката Терешкова също е одобрена – От следващите избори, досиетата на досегашните кандидати се нулират и започват броенето на мандатите на чисто. Остава единствено формалното признаване на гласуваните промени от КС и всичко ще е тип топ.

През последната половин година, Путин направи няколко много важни рокади в своето управление, отстранявайки ключови играчи, които бяха спрягани за негови наследници, сред тях и Дмитрий Медведев, единственият друг човек, който е бил президент през последните 20 години. Путин охладня и към своя готвач Пригожин. Макар господарят на „Вагнер“ и „Тролската фабрика“ да продължава да извлича дивиденди от своите позиции, Путин постави ясна дистанция между себе си и Пригожин. Това се дължи не на последно място и на борбата за влияние в Близкия Изток и Африка, която се води между фракциите в руския управляващ елит. Пригожин и други бизнесмени са изразител на частната икономическа инициатива, обвързана с управляващата партия. Срещу тях действат военните, водени от вездесъщият Шойгу и шефа на ген-щаба Герасимов. Военните имат своя собствена визия за преразпределението на дивидентите от руската политическа и военна офанзива в бившия Трети Свят. Тя често не съвпада с бизнес лобито и отделно се конфронтира и с третата фракция – Външно министерство.

Исторически погледнато, руската дипломатическа клика винаги е била в по-слаба и неизгодна позиция спрямо частните фракции и военните. Поради същността на властовата стратификация в Русия, външната политика е пряко свързана с волята на държавния глава. Това означава, че външните министри имат по-скоро съвещателна, отколкото решаваща функция при вземането на решения. Да, Сергей Лавров е изключително авторитетна фигура, вероятно един от най-добрите дипломати в света в момента, но неговата позиция е постоянно оспорвана и контрирана от останалите властови клики. В крайна сметка, МВнР на РФ се подчинява на решенията на Путин, а те зависят от това кои думи, прошепнати в ухото му той избира да чуе и приеме.

Тази постоянна борба в Двора на Путин ясно изразява политическата несигурност в Русия. Тя е подчертана и от постоянните реакционни мерки, които правителството приема за да се бори с вътрешни и външни дразнителни. Дръзка, националистическа реторика се редува с политически санкции и рестрикции в страната и лавиране между партньорите зад граница. Русия иска да изглежда твърда и непоколебима и за вътрешната аудитория и в световен план. Путин поставя себе си като сигурен модел за подражание на сходни по мислене и поведение политически водачи по цял свят – от Венецуела, през Сирия до Централна Африка. Тази поза обаче се подкопава от подводните течения на руската вътрешна политика.

През 2019 г., казахстанският лидер Нурсултан Назърбаев направи това, което всички диктатори по света мечтаят – пенсионира се. Звучи смешно, но истината е, че пенсионирането на един диктатор и спокойното доживяване на старините е нещо, което почти никой в историята не си е позволявал. Достатъчно е да видите примерите от т.нар. Източен блок и съдбата на комунистическите вождове. Назърбаев обаче успя да нареди системата в държавата си така, че да може спокойно да се оттегли от всички управленски функции, без да се притеснява от политическо и физическо отмъщение след слизането си

от власт. От този момент на сетне, постижението на Назърбаев се превърна в модел за подражание из цял свят. В Русия, Путин несъмнено също искаше постепенно да подсигури старините си и през 2024 г. спокойно да се оттегли и да се наслади на натрупаните дивиденди от управлението си. Това обаче не се получи. Всъщност, предложението на Терешкова е финалният щрих от политическия провал на Владимир Путин. Рестартът на мандатите означава само едно – Путин знае, че ако пусне жезъла, на главата му ще се стовари същинска лавина. Той няма доверие на своите подчинени и определено не разполага със сигурен заместник, който да му бъде гръб и опора в пенсионното бъдеще. Затова, подобно на Брежнев, Путин също възнамерява да остане на власт докато може. Ако сегашните прогнози се сбъднат, той ще управлява докато навърши 84 години, ако ги навърши, разбира се.

Лошото на подобна политика е, че тя е свързана с добре познатата на българите максима – „а след мен потоп“. Фактически, Путин ще се държи на власт докато може, подсигуриявайки най-близките си хора както и колкото е възможно. Но какво ще се случи с държавата? От една страна, Владимир Путин е човек, който определено иска да остави своята следа в руската история и да бъде запомнен като величествена фигура. Това е част от неговото огромно его, надскачащо сериозно скромните му физически пропорции.

Проблемът е, че това наследство вече бива засенчено от едно голямо външно политическо черно петно – Украйна. Крахът на руската политика в Киев и отделянето на самостоятелна, призната от Цариград украинска църква е сериозен удар върху великоруската идеология на Путин. Войната в Сирия и мащабното проникване в Африка са опит за балансиране на тези негативи. Същото важи и за активното вмешателство в европейската политика и подкрепата за Брекзит. Въпросът тук е ще бъдат ли тези намеси последвани от качествени и дълготрайни промени, сходни по мащаби и историческа тежест с

украинското фиаско. Лично моето мнение е, че отговорът в случая е по-скоро „не“.

До олко дълго руската медийна пропаганда ще успява да рисува пред руснаците картини на бляскави успехи зад граница, е въпрос без ясен отговор. Практиката в Русия показва, че този народ е способен доста дълго време да акумулира латентно социално напрежение, което, в крайна сметка да изригне в поредната политическа катастрофа с континентални мащаби. Смазването на политическата опозиция, създаването на казионни „алтернативни“ партии, забраната за протести и митинги и цензурата в пресата и образованието са все неща, които са наблюдавани в Русия през последните 300 години, повтаряйки се на цикли от по около 70-90 години.

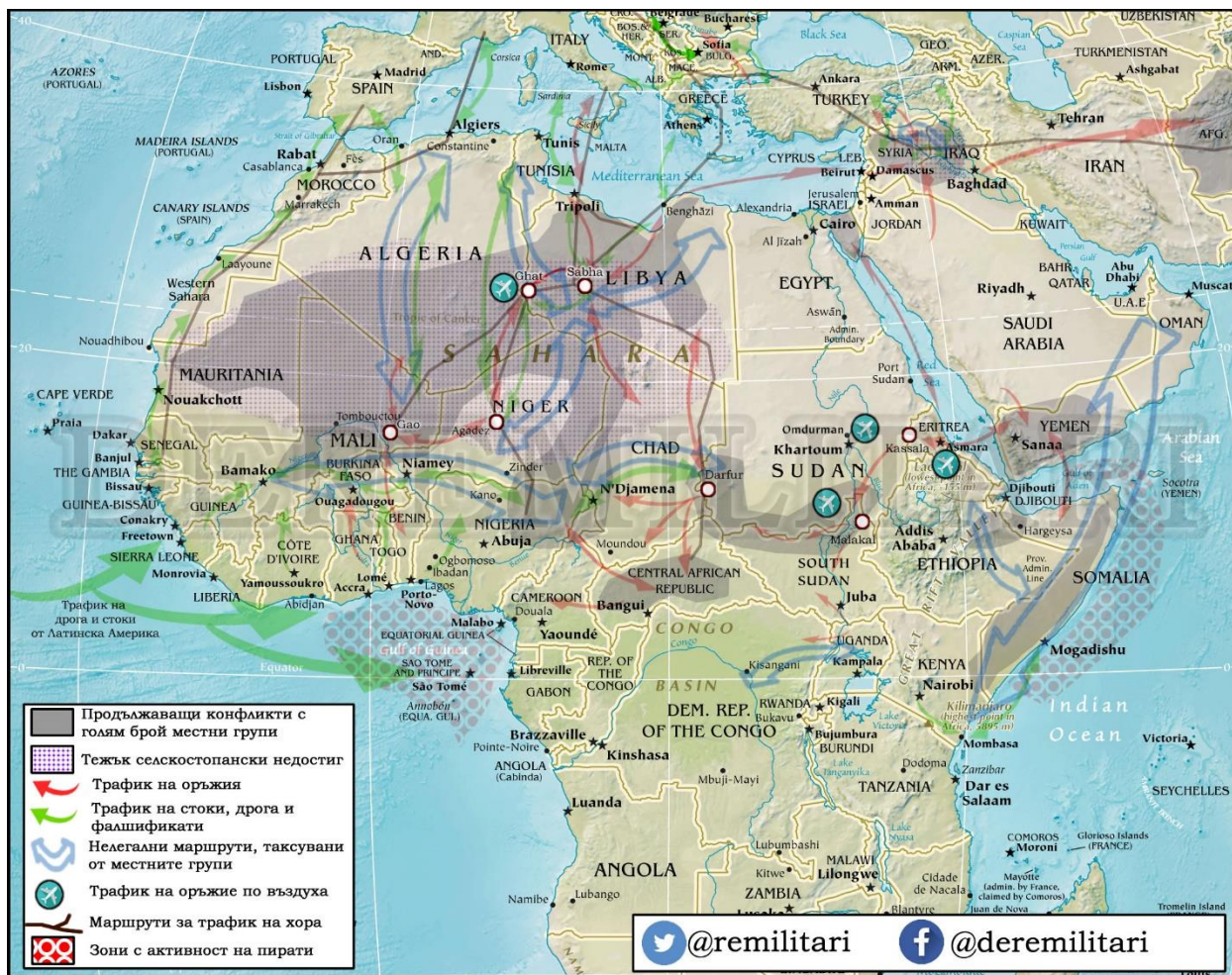
Резултатите обикновено са едни и същи – бунтове, социални сътресения, метежи, рухване на съществуващия режим или други форми на вътрешно политическа турбуленция. Несъмнено, в бъдещето на Русия се подготвя ново такова избухване. Това, което остава да се разбере е дали ще трябва да минат още 30-40 години или дали този път, под натиска на глобализацията и високите технологии, процесът няма да катализира и да се развие в рамките на едно-две десетилетия.

Президентът Путин е успял да смълчи законите в своята страна и да подчини цялата администрация на своята воля. Това е постижение, достигнато по добре отъпканата пътека на властта в земята на Дядо Иван. Въпреки цялата си власт обаче, Владимир Путин остава безсилен да реализира най-голямата цел в политическата си кариера – да окачи жезъла и мантията над камината, да се отпусне в креслото на своята крайезерна дача и да дочаква спокойно старините си, обгърнат от плодовете на своя труд и всенародната любов на признателните руснаци.

ТЕРОРИСТИЧНИ ГРУПИ ЕКСПЛОАТИРАТ ЗЛАТНИ МИНИ В АФРИКА

През последните три години, екипът ни многократно предупреждава, че големите терористични организации Ал Кайда и „Ислямска държава“ прехвърлят голяма част от своите активи в посока Африка. Разгромът на ИД в Сирия и Ирак, и маргинализирането на Ал Кайда в провинция Идлиб, доведе до пренасочване на усилията на двете групировки към разрастване на тяхната мрежа в Африка.

Причините за това са много. В основни линии, става дума за съвкупност от социални, икономически и политически фактори, които облагодетелстват действията на терористите. През последното десетилетие, земите на Сахел преминаха през поредица от политически, икономически и климатични кризи (свързани по между им), които създадоха взривоопасна ситуация на терен.

Икономическият колапс на региона, съчетан с липсата на гъвкава политика от страна на местните правителства, доведе до превръщането на Сахел в престъпен рай. Обхватът на нелегалната търговия с хора, дрога, оръжие, антики и горива, е огромен.

Регионът е хъб за прехвърляне на нелегални стоки от Латинска Америка към Европа и Азия и обратно. Всички големи мафиотски и джихадистки картели разполагат със сложна и добре структурирана мрежа, която опасва пустинните и полупустинните зони. Смазани от сушата, лошите реколти и липсата на държавна подкрепа, местните фермери и животновъди са принудени да се включват в нелегалните канали, за да гарантират своето съществуване. Нерядко това включване се случва пред дулото на автомата.

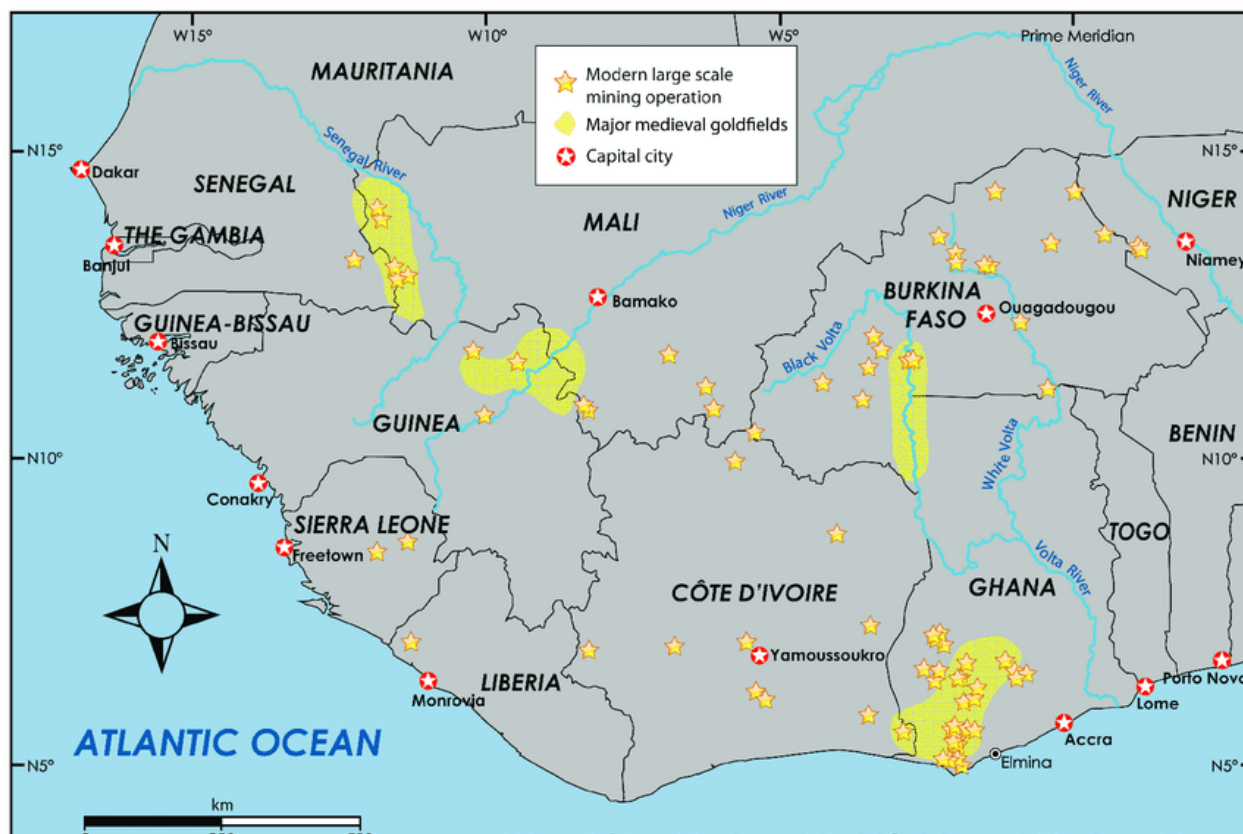
С намаляването на директните приходи от добива на нефт в Сирия, Ирак и Либия, Ал Кайда и „Ислямска държава“ се преориентират към нови суровини, които да укрепят техните и без това значителни финанси. Оказва се, че в Африка те откриват идеалната мишена – добивът на злато. Ресурсът е изключително ценен за джихаистите, тъй като за разлика от парите, златото не може да бъде проследено и може лесно да бъде вкарано в обръщение, без да се губи от стойността му. Фокусът на операциите на Ал Кайда и ИД се оказва Буркина Фасо. Там, всяка година, малки и средни по обем злато добивни инициативи генерират над един милиард долара годишен приход. От 2017-та година досега, броят на джихадистките атаки се е увеличил драматично, а в отделни погранични райони на страната, правителството фактически е загубило всякакъв контрол.

Разследване на „Ройтерс“ показва, че джихадистки и ислямистки милиции редовно прекосяват границите на Буркина Фасо и освен набези срещу военни бази, изграждат своя мрежа от подчинени селища. Схемата е проста и доста ефективна. Официално Буркина Фасо налага мораториум за добиването на злато на своя територия – само държавата може да издава законно разрешение за отваряне на мини.

Прогонвайки местните полицейски и военни части обаче, джихадистите насърчават населението да добива скъпоценния метал. В замяна на процент от добива или осигуряване на пласмент за добива, местното население изкарва добри пари. Същевременно, за джихадистите това е начинание с малък риск – целият добив се извършва за сметка на местните, а в случай че държавата успее да възстанови контрола си над отнетите зони, цялата наказателна отговорност пак остава за сметка на населението.

Според „Ройтерс“, обемът на нелегалния добив и търговия със злато в Буркина Фасо е достигнал над 2 млрд. долара годишно и джихадистите се опитват да поемат колкото се може повече от него в свои ръце. За

целта, милициите не се свенят да атакуват и предприятията на концесионери, най-вече от Канада и Австралия, които разработват основните златни находища в страната. При атака срещу конвой на канадска минна компания на 6 ноември тази година, 37 души бяха убити, а други 60 – ранени. Нападението е само част от поредица подобни инциденти, които принудиха чуждите компании да използват самолети за да транспортират своите експерти и инженери от населените места към добивните локации. Самолети обаче няма за местните работници, които са и основната жертва на джихадистките атаки. До момента над 1600 души са загинали в хода на атаките в Буркина Фасо, а близо половин милион са напуснали домовете си.

Въпреки инвестициите от над 5 млрд. долара от чужди компании, допълнителните мерки за сигурност са увеличили годишните разходи на чуждестранните компании с по няколко, ако не и десетки, милиона долара годишно. Същевременно, отчаяното местно население се

включва все по-масово в нелегалния добив. Изследване на The Economist показва, че в момента над 2 000 000 души се занимават с нелегален добив на злато в рамките на целия регион Сахел. Те добиват между 45 и 95 тона злато на година, което е на стойност между 1,9 – 4,5 млрд. долара годишно.

Този огромен ресурс е обект на стремежите както на джихадистки и ислямистки структури, така и на паравоенни формирования, бунтовнически милиции, опозиционни фракции и т.н. Разбира се, всички тези структури поддържат неформални връзки помежду си, оформяйки гигантски нелегален пазар през регион, простиращ се върху над 7700 км. и над 11 600 000 хектара площ.

Въпреки опитите на Франция и САЩ да наложат някакъв ред и да координират военните действия на местните правителства, регионът остава отвъд преките способности за адекватен контрол. Географията, социалната стратификация, влиянието на климата и културните особености на Сахел, превръщат региона в неразрешим политически и икономически ребус, който тепърва ще тревожи съня на международните експерти. А през това време, златото на Африка ще тече в множество посоки, най-често заплащано с кръв.

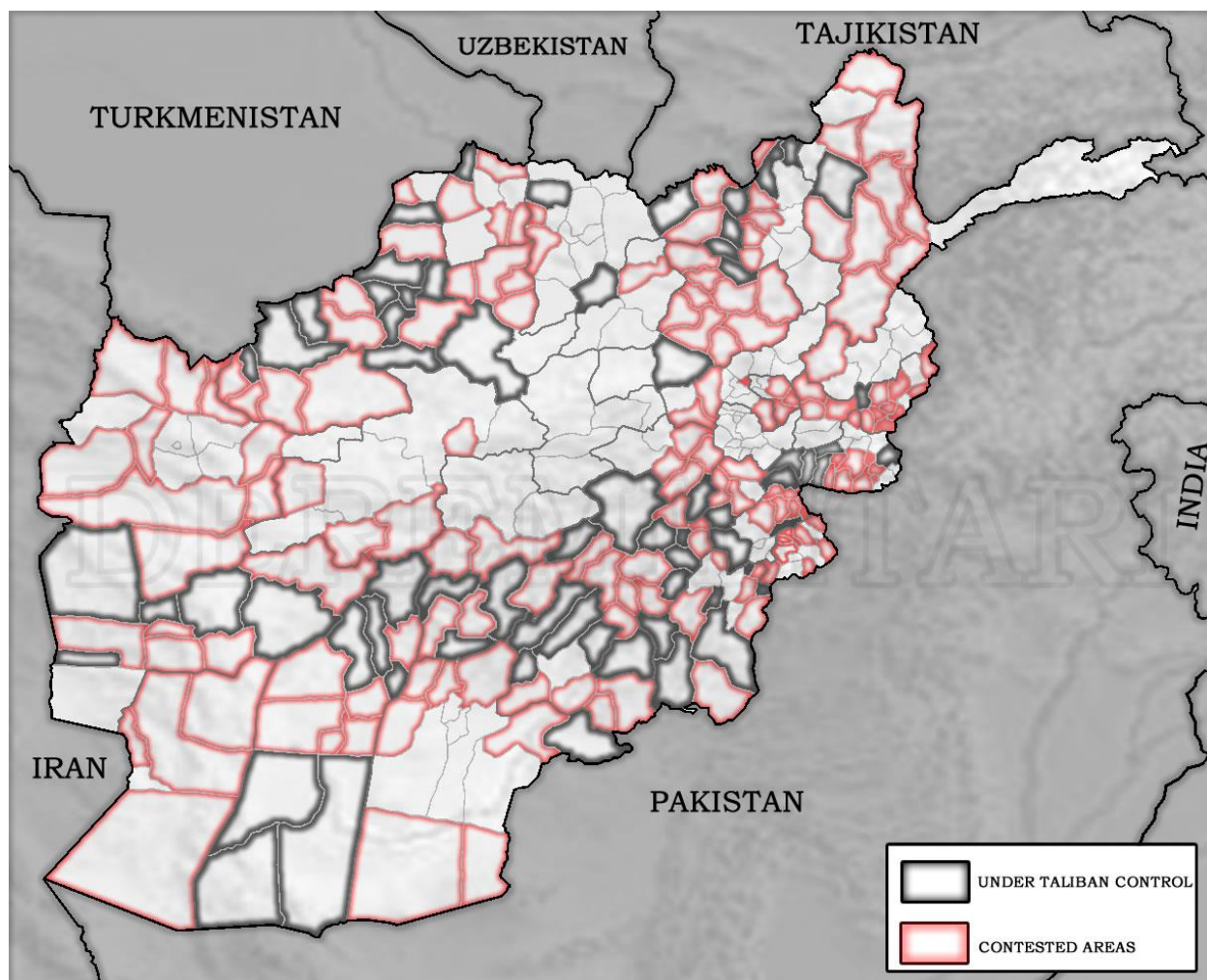
ЩЕ ИМА ЛИ МИР В АФГАНИСТАН

След подписването на споразумението със САЩ, талибаните изглежда не смятат да го спазват. Те извършиха атаки в 27 от 34-те провинции на Афганистан след сключването на сделката за изтегляне на американските сили. Много от тези атаки бяха омаловажени от американското командване, включително от генерал Марк Милей, който ръководи съвместните щабове.

Талибаните поеха отговорност за 147 атаки откакто бяха подновени операциите срещу силите за сигурност и афганистанската армия на 3 март, само три дни след подписването на споразумението. Съвсем възможно е атаките да са повече, тъй като не от всички провинции има актуални данни.

За повечето от нападенията талибаните поеха отговорност през медията си „Гласът на джихада“, който продължава да произвежда материали на английски, дари, пушу, урду и арабски. В каналите си талибаните публикуват и на руски. Други атаки са съобщавани от афганистанските правителствени сили и местни милиции. Нерядко талибаните преувеличават резултатите от подобни атаки, но рядко е имало разминаване в информацията за провеждани операции.

От 3 март талибаните извършиха атаки в 27 от 34-те провинции на Афганистан, с изключение на Бамиян, Дайкунди, Гор, Нуристан, Панджшир, Саманган и Тахар.

Според американската армия, тези атаки са извършени от „хардлайнери“ сред талибаните, които отказват да спрат операциите на движението и не признават подписаното споразумение. Действително обаче самият говорител на талибаните призовава за подновяване на атаките срещу силите на афганистанското правителство. Не става дума за група несъгласни бойци, а за взето от лидерството на организацията решение.

Провинция Хелманд е свидетел на най-много нападения. Други провинции със зачестили атаки са Балх, Кундуз и Нангархар. Кандахар, където има разположени български сили, е също обект на атаки и е считана за критична зона.

Въпреки данните, американското командване и това на НАТО засега решава да омаловажи събитията с аргумента, че са атакувани единствено афганистански сили. Докато има предубеждение, че талибаните нападат само чекпойнтове извън градовете, това не е за подценяване, тъй като е част от стратегията на движението. Талибаните предпочитат да завземат селски райони, откъдето да имат превес при нападение върху провинциалните центрове. В момента те ефективно контролират общини около няколко главни градове – Фарах, Газни, Кундуз, Лашкар Гах, Маймана и Тирин. Кот са напълно заобиколени от райони под контрола на талибаните.

Ескалацията и нарушенията са очаквани. Преди няколко седмици афганистанците отбелязаха 31 години от напускането на войските на СССР от страната им. Войната, избухнала след инвазията на Москва в края на 1970-те, продължава десетилетие до 15 февруари 1989. Този конфликт завинаги променя историята на Афганистан и региона, и води до надигането на талибаните. В края на февруари, администрацията на американския президент Тръмп преговаряше усилено именно с талибаните, които през 1990-те управляваха с твърда ръка Афганистан, а от 2001 г. воюват със САЩ и НАТО (в чиито сили България има контингент). Целта на Тръмп е да постигне сделка за прекратяване на войната, която често е определяна като „вечна война“ заради изразходените вложени ресурси, многобройните жертви и фактът, че продължава близо две десетилетия.

Символично може би, но именно в края на февруари беше постигнато споразумение между САЩ и талибаните, в момент, когато всички си припомняха събитията от края на 1980-те. Ще види ли Афганистан мир и ще се изтеглят ли силите на НАТО днес, както СССР направи след дълги и безплодни години на афганистанския конфликт? Наблюдатели

са скептици относно мира и стабилността, а също и за това колко ще бъде спазено споразумението. Наследството на съветската интервенция винаги е хвърляло сянка върху войната на САЩ в Афганистан. Основни фигури в движението на талибаните, които днес участват в преговорите за изтегляне на войските на Щатите, включително заместник лидера Мулла Абдул Гани Барадар, са се сражавали срещу Съветите с оръжие, доставено от американците. По онова време муджахедините са считани за инструмент да се контрира съветското нахлуване в тази част на Азия, но тази политика съвсем скоро след това се оказва провал и извън контрол. Днес, талибаните, родили се именно в онези години, са на път да прогонят още една вражеска за тях сила.

Сегашната сделка представлява кулминацията на преговори, започнали през септември 2018, когато американският пратеник Залмай Халилзад, стартира диалога със специална политическа комисия, изпратена от талибаните. Администрацията на президента Тръмп реши тогава да изключи от разговорите афганистанското правителство и президента Ашраф Гани. Вашингтон предпочита първо талибаните да дойдат на масата за преговори, а след това да се организират срещу и между правителството в Кабул и талибаните. През януари 2019 Халилзад предложи на талибаните времева рамка за изтеглянето на американските сили, а в замяна радикалното движение да спре да подслонява членове на Ал Кайда и да подпомага дейността на групировката, а също и да започне разговори с официален Кабул.

Процесът се оказа труден. Точно, когато споразумението изглеждаше завършено и готово за разписване през септември 2019, събитията на бойното поле предизвикаха трусове. Тръмп спря насрочената церемония в Кемп Дейвид в последната минута, когато стана ясно, че талибаните са убили американски войник. Държавният секретар Майк Помпео призова талибаните да намалят насилието и актовете на агресия, на фона на силни критики от американската преса и

общественост срещу потенциална сделка с афганистанското движение. Все пак, преговорите продължиха през ноември 2019 до този февруари. На 13 февруари Помпео обяви постигането на „много важен пробив“ по време на разговорите, а лидерът на талибаните Хаибатулла Ахунзада се съгласи с исканията на САЩ.,

В никой случай бъдещето не е розово, нито пък ясно. Затихването на военните действия продължи до 29 февруари, когато беше подписано споразумението между САЩ и НАТО, и талибаните. Това означава, че в срок от 135 дни, от близо 13 000 американски войници в Афганистан, трябва да останат 8600. С намаляването на броя на американски военнослужещи, талибаните се задължават да въведат в действие клаузите срещу Ал Кайда. От десет до петнадесет дни след подписването, трябва да започнат вътрешни афганистански преговори между талибаните и правителството в Кабул. Всичко това може да се провали за миг, още повече, че има опасения за ново надигане на Ал Кайда в района след изтеглянето на американски войници. Групиранката е особено активна в Западна Азия, Пакистан и Индия, а Афганистан винаги е бил гореща точка. Нещо повече – само ден след подписването, правителството в Кабул обяви, че талибаните са нанесли атаки в 13 от 34-те провинции на страната. В своя защита, движението заяви, че атакуваните постове не били част от споразумението. Наложил се американски части да бомбардират позиции на талибаните, за да спрат с атаките си. Очевидно е, че боевете в Афганистан няма да спрат толкова бързо.

Има и друг проблем пред преговорите и това са категоричните различия по редица въпроси между афганистанските политически сили. Талибаните отричат напълно конституцията на страната и изобщо конституцията като документ. Какво предлагат те като алтернатива не е ясно, а връщане към радикалното управление от 1990-те, е неприемливо както за афганистанските политици, така и за САЩ. Някои официални лица от талибаните твърдят, че движението

иска не „ислямски емират“, а „държава, базирана на исляма“. Засега обаче нито лидерите на талибаните, нито техните духовници изясняват значението на това определение. Добрата новина е, че талибаните вярват, че афганистанците могат да седнат на масата на преговори и да подготвят детайлите по бъдещото управление. Вашингтон трябва да бъде търпелив и да остави този процес да продължи, като удължи срока за изтегляне и при необходимост да притиска афганистанското правителство и талибаните.

Най-голямата сила на споразумението е, че то дава възможност на САЩ да тестват до колко талибаните са сериозни в намеренията си да спазват клаузите. Ако лидерите им се провалят в прилагането на изискванията, оттеглянето на американските сили вероятно ще бъде отменено напълно. В най-добрия случай – изглеждащ наивен към момента - талибаните ще се откъснат от Ал Кайда и ще се съгласят на политическо споразумение, с което да ограничат исканията си за монопол върху управлението, да приемат свикването на избори (те не вярват в изборите) и да гарантират пълни политически права за всички афганистанци.

САЩ вероятно ще трябва да останат с месеци по-дълго от очакваното, но в крайна сметка американските войски ще напуснат. Подобна мирна сделка би съдържала потенциал да сложи край на страданията на афганистанците и да се гарантира сигурността в района.

Остават още редица неизяснени въпроси, които засягат конкретно Афганистан. Правителството на Ашраф Гани изрази своите задръжки относно идеята за освобождаването на над 5000 членове на талибаните в замяна на близо 1000 правителствени войници, държани от движението. Размяната на затворници е част от споразумението със САЩ, но афганистанските политици има защо да се притесняват. Талибаните разполагат от години с добре смазана административна машина, която включва правителство в сянка с министерства, дублиращи официалните. Това означава, че връщането на бойци на

талибаните може да бъде използвано за засилване на директния контрол върху териториите, които талибаните вече държат – да не се забравя, че движението е сложило ръка върху немалка част от страната.

Очаква се представители на правителството и талибаните да се срещнат на 10 март, но разговорите едва ли ще се ограничат на тази дата – по-скоро ще отнеме дълго време преди да има каквото и да е уважавано от всички споразумение. Тук идва следващият тежък момент – афганистанската опозиция, която наскоро загуби изборите, обвинява Гани в манипулация на вота, застава срещу преговорите с талибаните и заплаши да създаде втори кабинет. Рискът от граждански конфликт е напълно реален, а това развитие би прекъснало всички мирни разговори.

Въпреки подписаното от САЩ и талибаните споразумение, истинската битка е в самия Афганистан. Подобно на СССР през 1980-те, западните сили и НАТО се чувстват уморени от близо двадесет години конфликт, който в крайна сметка се оказва загуба на политическа мощ, военна сила и икономически ресурси. Афганистан е все така разделен, а талибаните продължават да засилват присъствието си. Тяхната единствена цел е да управляват страната и в това не трябва да има никакво съмнение. Ето защо, всяко споразумение за Афганистан би било просто лист хартия, ако не бъде подсилена централната власт и не бъдат изградени демократични институции. До този момент усилията на САЩ се оказаха не толкова успешни, но все пак вече съществуват демократични наценки. От тук насетне, афганистанските политици трябва да покажат, че могат да управляват и да ограничат евентуално връщане на талибанското управление в Кабул.

ИДЛИБСКИЯТ ВЪЗЕЛ – ТЕСТ ЗА ОТНОШЕНИЯТА МЕЖДУ РУСИЯ И ТУРЦИЯ

В рамките само на една седмица през февруари турската армия загуби в провинция Идлиб 13 войници при сблъсъци със силите, верни на сирийският президент Башар Асад. Петима загинаха вследствие на обстрел срещу база край Тафтаназ, а седмица по-рано други осем са убити отново след артилерийски обстрел срещу тяхна позиция в района на стратегически разположения град Саракиб. Военният отговор на Анкара не закъснява, като турската артилерия поразява над 100 цели на сирийската армия и свързаните с нея милиции. Освен това, през последните седмици Турция струпва в Идлиб огромно количество военна техника, танкове, бронирани машини, артилерия и ракетни системи с цел възпиране на правителствената офанзива, поставила в обкръжение шест турски военни поста.

И докато Русия играе ролята на посредник в опитите да бъде успокоена ситуацията, поне за сега не изглежда да има индикации за намаляване на напрежението. Анкара и Дамаск взаимно се обвиняват за ескалацията, като и двете страни показват готовност за продължение на военните действия след края на февруари когато изтича турският ултиматум за прекратяване на офанзивата.

ПРОВАЛЪТ НА СПОРАЗУМЕНИЕТО ОТ СОЧИ

През есента на 2018 г. президентите Ердоган и Путин съумяват да постигнат споразумение помежду си, което към конкретния момент задоволява нуждите им и дава надежди за гарантиране на поне временна стабилност в района на провинциите Идлиб, Алепо и Хама. Основните точки по него са както следва:

- създаване на 15-20 км. демилитаризирана зона, която да отдели правителствените сили от тези на бунтовниците и ислямистите;
- изтегляне от там на всички радикални терористични организации като Хаят Тахрир ал Шам (ХТШ), наред с всякакъв вид тежко въоръжение;
- съвместни руско-турски патрули, които да следят за изпълнението на условията;
- възстановяване на трафика по магистралите М4 (Алепо-Латакия) и М5 (Алепо-Хама).

В крайна сметка, практически нито една от договореностите не се изпълнява. Правителствените сили и бунтовниците непрекъснато нарушават примирието, ХТШ отказва да приеме условията по споразумението и да се изтегли от буферната зона, извършвайки постоянни провокации, а сирийски и руски самолети извършват стотици бомбардировки, включително и по цивилни цели. Турция от своя страна се проваля в опитите си да установи контрол и влияние над основните въоръжени фракции в района (най-вече ХТШ) чрез подкрепените от Анкара Сирийска национална армия (бивша Свободна сирийска армия) и Националния фронт за освобождение, който представлява съюз от групировки с различни идеологии, включително и джихадистки радикали като Ахрар ал Шам. Всичко това става повод за стартиране на широкомащабна правителствена офанзива в края на април 2019 г, която с прекъсване през септември и октомври, продължава и към момента с подкрепата на Русия и Иран.

Така както и се предвижда от екипа на De Re Militari две години по-рано, такава офанзива води до изключително тежка хуманитарна криза. По данни на ООН само за периода 1 декември-10 февруари, почти 700 000 души са принудени да избягат от районите на военни действия и да потърсят убежище във вече препълнените бежански лагери по границата с Турция, където достъпът до топъл подслон, храна и чиста

вода става все по-труден. Поне 53 здравни заведения са прекъснали работа от началото на годината в следствие на бомбардировки, несигурност и пълна депопулация на цели райони. По този начин около 2.9 млн. души в региона остават с изключително лимитирани възможности за получаване на базови медицински грижи, а възможностите за разпространение на болести и зарази прогресивно растат.

Ситуацията в Идлиб към 14.02.2020 г.

ТЕСТ ЗА ОТНОШЕНИЯТА МЕЖДУ АНКАРА И МОСКВА

Текущата ескалация на напрежението, продължила и след преговорите на 5 март в Москва, при всички положения представлява сериозно предизвикателство за добрите отношения, които Русия и Турция развиват през последните няколко години. Те не са нищо повече от продукт на политически реализъм, икономически и политически прагматизъм, както и споделено недоверие към Запада. Все фактори, които винаги имат важна роля в определянето на отношенията между тези две държави през последните 500 г, когато периоди на войни се редуват с периоди на сътрудничество. Именно и поради тази причина партньорството на Турция и Русия няма как да бъде квалифицирано като „стратегическо“, въпреки че то се определя именно така от високопоставени лица като руския външен министър Сергей Лавров. Много трудно се изграждат дългосрочни стратегически връзки, ако те са основани единствено на прагматизъм и баланс на силите при отсъствието на споделени ценности и идеали. По този начин достигането до конфликт в определен момент става неизбежно.

В контекста на Сирия, този конфликт е въпрос на време да се случи, въпреки че едва ли би довел до трайно разваляне на отношенията. Двете страни имат различни цели и възгледи що се отнася до Сирия (и Либия), но разглеждано в по-широк контекст, поне в краткосрочен план, интересите, които ги обединяват са повече от тези, които ги разделят.

Разбира се, в така създалата се ситуация, отношенията на Турция и Русия спрямо Сирия, при всички положения ще трябва да бъдат преформулирани върху нова основа. А в тази логика президентът Ердоган не изглежда да стои в позицията на печелившата страна. Колкото повече територия завземат правителствените сили с подкрепата на Русия, толкова повече ще намалява и възможността на Турция да оказва влияние върху случващото се в Сирия. Военното присъствие на Анкара чрез армия и местни прокси милиции е гаранция за тежест при участието в бъдещите политически процеси на Сирия.

Нещо повече – военното присъствие и фактическият териториален контрол са основните варианти за контрол върху кюрдското влияние и най-вече пресичане на възможностите кюрдската автономия да получи евентуални бъдещи политически отстъпки от Дамаск. За Ердоган, военната загуба в Идлиб означава политическа загуба в Сирия в дългосрочен план.

Това е и причината поради, която Турция изпраща там свои войници и най-вече огромно количество военна техника. Особено рискован ход, имайки предвид, че въздушното пространство е изцяло контролирано от сирийските и руските военновъздушни сили. Но това е риск, който Ердоган е готов да поеме. Чрез турската армия и подкрепените от нея различни групировки изпраща ясно послание, че цената на една военна победа би могла да бъде много висока. Не бива да се пропуска и възможността за отваряне на нов фронт в провинция Алепо край град Ал Баб. Подобна ескалация би означавала извеждане на целия конфликт на съвсем друго ниво с трудно предвидими и контролируеми последиствия.

По-вероятният вариант е да се достигне до някаква форма на дипломатическо решение и предоговаряне на ситуацията в Идлиб. Подобно решение вероятно би включило създаване на буферна демилитаризирана зона, която да бъде убежище за бежанците. Задържането им в Сирия е важно с оглед сигурността на Турция където има регистрирани над 3.5 млн. сирийски бежанци. Идлиб е по-специален заради опасността от проникване на радикални елементи с бежанския поток, а техният контрол би бил много по-лесен на територията на Сирия, от колкото в тази на Турция.

Остават отворени въпросите каква би била реакцията към такъв тип споразумение на джихадистки организации като ХТШ, Джаиш ал Ахрар или Хурас ад Дин (официалният клон на Ал Кайда в Сирия). Също така и по какъв начин те могат да бъдат държани далеч от подобна буферна

зона, така че да не се стига до повод за нова опустошителна офанзива в пространство, все по-стесняващо се за бежанците.

Цялата ситуация в Идлиб в крайна сметка се явява едни сериозен тест за устойчивостта на отношенията между Турция и Русия. Особено и в контекста на посещението в ОАЕ на руския началник на външното разузнаване, където една от темите за разговор е именно Сирия. Сближаването на Русия по този въпрос с оста ОАЕ-Саудитска Арабия-Египет, които от години имат претенции за политическо влияние там, би поставило в трудна ситуация Ердоган, измествайки го като решаващ фактор. В тази връзка на преден план излиза въпроса до къде е готов да стигне той за да запази вече постигнатото в Сирия.

УБИЙСТВОТО НА СУЛЕЙМАНИ ЩЕ РЕФЛЕКТИРА В ЦЕЛИЯ БЛИЗЪК ИЗТОК

Късно през нощта на 2 януари американските военновъздушни сили извършиха удар в района на летището в Багдад. В резултат на това бе ликвидиран генерал-майор Касим Сюлеймани, командирът на Ал Кудс – звеното за външни операции в рамките на Иранската революционна гвардия. През последните две десетилетия Сюлеймани се доказва като една от най-влиятелните фигури в Близкия изток, затвърждавайки влиянието на Иран в Ирак, Сирия, Ливан, Йемен, Афганистан и Ивицата Газа. Това се случи най-вече чрез изграждането на мрежа от верни на Техеран политически и военни прокси съюзници. Заедно с него при удара бе убит и Абу Махди ал Мухандис – командирът на иракската милиция Катаеб Хизбулла (част от про-иранския съюз на въоръжени милиции Хашд ал Шааби), чиято ракетна атака срещу американска военна база провокира отговор под формата на масиран въздушен удар по цели в Ирак и Сирия. Само два дни по-късно членове и симпатизанти на Хашд ал Шааби нападнаха американското посолство в Багдад, нанасяйки значителни материални щети. Присъствието на Сюлеймани в Ирак по това време ясно показва вероятната роля, която Иран има в развитието на събитията от последната седмица.

Всичко, което се случва в Ирак от периода декември 2019-януари 2020 (включително масовите анти-правителствени протести), е остра ескалация на напрежението между САЩ и Иран, което през последната година прогресивно растеше, но без да има директни конфронтации между двете сили. Очакванията са Техеран да опита да отмъсти за убийството на изключително важна фигура като Сюлеймани, макар и вероятно за това да е необходимо време, имайки предвид, че

архитектът на всички важни външни операции вече го няма. Един от възможните варианти за отговор е мобилизиране на про-иранските сили в Ирак, олицетворени от Хашд ал Шааби и неговите парламентарно представени политически крила. Ударът срещу Катаеб Хизбула вече провокира реакции в парламента с искания американските сили да напуснат страната. Убийството на Сюлеймани и Мухандис при всички положения ще засили този наратив сред про-иранската шиитска общност като акцентът ще бъде поставен върху това САЩ да бъдат изгонени на всяка цена.

Правителството в Ирак ще бъде допълнително подложено на натиск от Техеран да представи действията на САЩ като грубо нарушение на националния суверенитет и изобщо като атака срещу шиитската общност. Частите на Хашд ал Шааби лесно могат да дестабилизират иракското правителство, използвайки своя потенциал от около 150 000 души, считащи Иран за свой духовен и политически център. Сами по себе си те формално са под командването на иракската армия, но де факто действат самостоятелно или в унисон с иранската линия на поведение. Вее бяха извършени няколко атаки по американски сили в Ирак, като през март загинаха двама американски войници при удар по Кемп Таджи.

Разбира се съществува и голяма вероятност Техеран да отговори извън Ирак чрез своята мрежа от съюзници в Сирия, Афганистан, Ливан, Йемен и Ивицата Газа или дори да използва своя балистичен арсенал. През септември йеменските хути извършиха удар с иранска помощ срещу най-голямата база за преработване на петрол в Саудитска Арабия, който засегна за повече от месец производството. По-рано през лятото пък Иран задържа няколко петролни танкера в Персийския залив, демонстрирайки, че може да нанесе сериозен удар върху световния пазар на горива.

Иран все повече насочва вниманието си към източната граница, където напрежението с Пакистан никога не е спирало заради оспорената обща

област Балучистан. Там от години тлее сблъсък между двете държави заради взаимни обвинения, че се подслоняват радикални групи, извършване на обстрел по гранични селища и в крайна сметка – оспорване на регионални влияния. Заместникът на Сулеймани има особено лично отношение към Пакистан, Афганистан и района на Балучистан. Всичко това говори, че може да се очаква ескалация.

Каквито и мерки да предприемат в Техеран, почти със сигурност е ясно, че конфликтът със САЩ ще се разшири из региона, потенциално на места където американските сили отсъстват или са слаби. Тази ескалация категорично изключва за близкото бъдеще какъвто и да е вариант за политическо решение, което да разхлаби американските санкции и политика на „максимален натиск“. Към момента от съществен приоритет е намиране на път за намаляване на напрежението и търсене на мирен изход от текущата ситуация.

ЗАЩО ВОЙНАТА В СИРИЯ Е ДАЛЕЧ ОТ СВОЯ КРАЙ

В края на февруари и началото на март, Анкара обяви начало на военната си кампания срещу силите на Асад в Северозападна Сирия. По този начин, де факто постави начало на открита война, за която сигналите бяха видими от дълго време. До ескалацията се стигна, след редица събития от края на миналата година, включващи взаимен обстрел, бомбардировки и заплахи, причинени от старта на офанзивата на сирийското правителство в провинция Идлиб, което е пряко нарушение на споразуменията между Турция, Русия и Иран за създаване на т.нар. буферна зона около Северозападна Сирия.

Само за няколко дни на ескалация: тридесет и три убити турски войници и още двойно повече ранени, свалени сирийски самолети, обстрел с ракети, артилерия, унищожена военна техника и сринати сгради. Това е само част от мащаба на ескалацията, в която се сблъскват интересите на поне две държави: Русия и Турция. Убитите военни вероятно са стотици. Разселените цивилни надвишиха един милион и всички те са струпани на границата между Турция и Сирия, докато в същото време Анкара реши да отвори границите към Европа за всеки, решил да пробва късмета си в ЕС и по този начин на Европа ѝ беше припомнено, че съвсем наблизо се води война.

Войната в Сирия продължава вече девет години и всички събития водят към очевидното заключение – конфликтът няма изгледи да спре скоро, въпреки обещанията както от Запад, така и от Изток, че още малко време е нужно и стабилността, а с това и обещаните средства за реконструкция, ще надделее в близоизточната страна. Последните два месеца на активни военни действия са доказателство за обратното, но има още много фактори, които подсказват, че още дълго ще четем

по новините за този конфликт, както и за последствията му, каквито са бежанските вълни към Европа.

През февруари силите на сирийския президент Башар Асад напреднаха в северозападна провинция Идлиб, след като проведеха десетмесечна кампания срещу бунтовническите сили там. Силите на Асад разчитат на военновъздушната подкрепа на Русия, а също и на руски наемници, които са разположени по фронтовите линии в услуга на сирийските офицери. От декември 2019 до средата на февруари бяха разселени 800 000 души, които се присъединиха към вече разположените по границата с Турция набързо построени лагери.

През последните две години режимът на Асад завзе територии в Сирия с помощта на Русия и Иран. Но проблемите със сигурността избиват един след друг и Дамаск показва, че не може да се справи без чужда помощ. Икономическата ситуация допълнително утежнява положението, като често в териториите на сирийското правителство няма достатъчно гориво дори за битови нужди. Москва иска да увери европейските държави, че в Сирия е достатъчно стабилно, за да могат да бъдат връщани бежанци, а също и да бъдат изпратени средства за реконструкция.

Засега Русия се проваля. Нестабилността е видима. В южната сирийска провинция Дараа, където започнаха масовите демонстрации през 2011, се надига нов въоръжен бунт. През последната година се организират анти-правителствени демонстрации с ясното послание към Асад, че не е успял да пречупи опозиционните структури в района. Освен протести, вече има и атаки по военни пунктове, установени в Южна Сирия с помощта на Иран и Русия след 2018, когато тази част на Сирия беше предадена под контрола на сирийското правителство.

За първи път от години атаки бяха извършени и на територията на столицата Дамаск, като за последните три месеца няколко пъти са извършвани засади, залагани бяха бомби под коли на офицери и други

партизански действия. През последни дни бунтовници атакуваха няколко позиции на сирийските правителствени сили в провинция Дараа, като дори плениха офицери и служители на Държавна сигурност. Впоследствие, Асад беше принуден да отдели сили от кампанията в Идлиб, които да изпрати в Дараа, за да върнат ситуацията под контрол.

Асад и съюзниците му не намират правилен отговор на новите проблеми. Вместо това, те разширяват трудно завзетата територия, поставяйки в опасност постигнатото досега. Сирийските правителствени сили, подкрепени от руска авиация, успяха да нахлуят в провинция Идлиб и да сложат ръка върху магистралата М5, която свързва двата най-големи града в страната – Алепо и Дамаск. Но успехът костваше живота на немалко войници и се наложи да бъдат вкарани новобранци, а също и бивши бунтовници, чиято лоялност е меко казано съмнителна. Не е изненада, че силите на Асад загубиха контрол върху магистралата, след като бунтовниците атакуваха стратегическия град Саракеб с помощта на турската армия.

Североизточна Сирия се превърна в още един проблем за възможностите на съюза между Асад и русия. В района оперира САЩ, които намалиха военния си потенциал до няколко стотин войници в края на 2019, позволявайки на Турция да атакува и да поеме контрол върху границата. С идеята да упражнят надмощие над Анкара, Русия и Асад придвижиха сили към новосъздадена зона в североизточната част на Сирия, като по този начин изтъниха допълнително запасите на Дамаск.

Руската стратегия показва ограниченията ѝ. Военновъздушната мощ на Москва може да срина градове, но не може да премахне опасността от бунт. По-голямата част от наземните руски сили са членове на Военна полиция, чиято основна роля е да осигурява ред в новозавзетите от

Асад райони. При други условия, тази сила щеше да е достатъчна, но за местните руските сили са възприемани малко или много като окупатор и последствията са видими – постоянни проблеми със сигурността, атаки върху важни за Асад обекти, опозиционна активност и в края на краищата, потъване на голямо количество усилия и средства.

А сирийската икономика е в колапс. Местната валута – сирийската лира – изгуби стойността си от 179 лири за долар през 2014 до 1000 лири през януари тази година. За сравнение, преди войната се разменяше 46 лири за долар. Колапсът е отчасти заради проблемите в съседен Ливан, където са складирани парите на немалко сирийски бизнесмени, отчасти заради санкциите на САЩ върху Иран, от чиято икономика е пряко зависим режимът на Асад - включително за доставки на гориво.

По този начин Асад изпитва трудности да заплаща на огромния брой милиции, които подкрепят военните кампании, в момент, когато бунтовниците и опозиционните структури са активизирани наново. Скокът на цените на основни продукти предизвика протести дори в правителствените райони и според наблюдатели, недоволството ще нараства. В опит да подсигури военните кампании, сирийското правителство удари средствата на крупни бизнесмени, но с това си създаде врагове сред доскорошни съюзници. А икономическата ситуация в Сирия ще се влошава тепърва.

През декември 2019 Конгресът на САЩ разреши налагането на санкции срещу всяка институция, компания или частно лице, предоставящо финансова, военна или технологична подкрепа на правителството на Асад, неговите военни структури, в това число руски и ирански. До юни 2020 г. Министерството на финансите на САЩ трябва да прецени дали централната банка на Сирия е съучастник в прането на пари и в този случай нова серия от санкции ще влезе в сила това лято. Тези санкции значително биха ограничили ресурсите на режима, което вероятно би

го принудило да прекрати военните си офанзиви, а нестабилността в контролирани от режима райони ще се задълбочи.

Икономическият колапс на държаните от сирийското правителство зони ще продължи войната по няколко направления. Новите играчи ще се възползват от нестабилността и грешните политики на Асад. Сред тях са свързани с Ал Кайда групи, които придобиват все повече легитимност сред местното население, а също и „Ислямска държава“. Джихадистите напомниха за себе си неколкократно от миналото лято насам, като пустинните райони около Палмира се превърнаха в ад за силите на Асад. ИД атакува и подкрепените от САЩ фракции в Източна и Югоизточна Сирия, извършвайки обстрели, бързи нападения и атентати.

Влиянието на Иран също се засилва, подкопавайки легитимността на самото сирийско правителство. Техеран спонсорира джамии, учебни центрове, курсове, културни инициативи, а също и огромен брой милиции, които на хартия са лоялни на Асад, но получават заповеди от офицери от иранската Революционна гвардия. Неконтролираното нахлуване на иранското присъствие дразни сирийските националисти в силите на правителството и има потенциал да възпламени междуетнически сблъсъци в бъдеще.

На североизток, кюрдските сили продължават да са в постоянен сблъсък с турските сили. Засилването на конфронтацията между силите на Асад и Турция през последните седмици, е лош сигнал за кюрдите и PKK, които се притесняват, че Анкара ще тръгне срещу тях в същия момент, когато стартира кампанията срещу сирийските правителствени сили в Идлиб. От година насам кюрдски партизански групи атакуват турски части в граничните зони, използвайки коли-бомби и обстрел с противотанкови снаряди. Този конфликт ще се засилва тепърва, което допълнително ще промени облика на Североизточна и Северна Сирия.

На фона на всички тези събития, САЩ обмислят дали да не върнат част от силите си в Източна Сирия. Там Вашингтон подкрепя кюрдските сили и Сирийските демократични сили, които спорадично разменят огън със силите на Асад в провинция Дейр ез Зор. Ако американците и техните съюзници не искат да видят скорошно завръщане на „Ислямска държава“, те ще трябва да стабилизират района и има възможност за това – икономиката в този район е в по-добро състояние от тази в контролираните от Асад зони. Съсредоточаването на сили и средства в Източна Сирия може да създаде прецедент във войната, показвайки, че е възможно стабилизирането на разбит от войната район, а с това да служи и като алтернатива на властите в Дамаск. Засега обаче, военните конфликти, провокирани от сирийската гражданска война, тепърва ще се засилват.